

Posudek na diplomovou práci

Název práce: Ověření psychometrických charakteristik metody Multiple Errands Test u pacientů s poškozením mozku

Autor: Bc. Kateřina Jarošová

Oponent: PhDr. Eva Höschlová, Ph.D.

Předložená diplomová práce představuje diagnostický nástroj využívaný pro měření exekutivních funkcí prozatím nesoucí původní anglický název Multiple Errands Test (MET). Jedná se o novou metodu, která v českém prostředí, dle autorky, zatím nebyla jindy použita. Takováto lokalizace zahraničního testu, který navíc provázají slibné údaje o jeho reliabilitě a validitě, je vždy vítaným obohacením diagnostických postupů, nicméně s sebou nese také řadu komplikací, zejména psychometrických a metodologických, se kterými se autorka v rámci své diplomové práce musela vypořádat.

Teoretická část je přehledně a vhodně rozdělena na tři kapitoly poskytující dostatečný vhled do představované problematiky. První stručně vymezuje cíl diagnostiky, na kterou se test MET primárně zaměřuje, tzn. exekutivní funkce, včetně jejich lokalizace ve smyslu anatomického a neurologického. Druhá kapitola popisuje celou řadu metod nejčastěji používaných pro diagnostiku exekutivních funkcí, u mnohých z nich se kromě základní charakteristiky můžeme dočíst také o jejich psychometrických vlastnostech a zajímavých studiích jejich použití. Velmi vhodně je rozebírána problematika ekologické validity případného testování. Nejrozsáhlejší, třetí, kapitola teoretické části práce podrobně představuje metodu MET, a to jak v klasické verzi, tak v různých adaptacích a úpravách, například modifikovanou verzi pro nemocniční prostředí (MET - HV), prostředí nákupních domů (MET – SV) a další.

Přehledová část působí velmi uceleným dojmem, autorka se zjevně v oblasti podrobně zorientovala, což dokládá bohatá a velmi aktuální použitá literatura, která čerpá zejména ze zahraničních periodik. Porozumění textu je někdy komplikováno drobnými nesrovnalostmi v názvosloví (například virtuální verze MET je někdy označována jako V-MET jindy VMET), popř. překlepy (MET-CV na str. 47 – buď překlep, nebo verze o které autorka nehovoří). Celkový počet takovýchto nedostatků však není v rámci celé práce nijak velký. Naopak musím vyzdvihnout logické řazení jednotlivých poznatků, členění kapitol, subkapitol i dílčích odstavců.

V empirické studii se autorka zaměřila na vhodnost využití české verze MET při posouzení exekutivních funkcí v reálném prostředí, konkrétně u pacientů s poškozením mozku, jak už napovídá název celé práce. Ještě před samotným použitím autorka test MET – HV přeložila do češtiny a převedla do podmínek prostředí rehabilitačního ústavu Kladruby. Jak sama

zmiňuje, musela se potýkat s nedostupností podrobnějšího manuálu, nicméně dle předložených příloh si vedla velmi zdatně.

Hlavním cílem výzkumu bylo ověřit schopnost české verze testu MET rozlišit mezi osobami s poškozením mozku (N=20) a kontrolní skupinou (N=20) a také schopnost rozlišit mezi pacienty s poškozením v oblasti frontálního laloku (N=11) a pacienty s poškozením jiné oblasti mozku (N=9). V prvním případě byl rozdíl prokázán, ve druhém nikoli. Mezi vedlejší výstupy patřilo například ověření vztahu výsledků MET a věku testovaných osob, dále byla sledována korelace s předpokládanou premorbidní úrovní intelektu, reliabilita shody posuzovatelů vyhodnocujících MET a také validita formou korelace MET a dotazníku DEX.

Na první pohled znatelným limitem empirické studie by se mohla zdát velikost zkoumaného vzorku. Rozhodně je ale nutné vzít v potaz dvě důležité okolnosti. Tou první je značná časová náročnost nejen samotného testování, ale také následného zpracování získaných dat. Kromě samotné metody MET byli účastníci studie testováni také řadou dalších diagnostických nástrojů. Tou druhou je velmi obtížné shánění výzkumného vzorku, kromě řady omezení nutných pro smysluplné zařazení do skupiny pacientů s poškozením mozku bylo také nutné „vypárovat“ kontrolní skupinu tak, aby se pokud možno zásadně nelišila s ohledem na hlavní demografické i jiné relevantní charakteristiky, což se autorce výzkumu podařilo. Není divu, že se se srovnatelným rozsahem vzorku setkáváme v podobných studiích také v zahraničních periodických, mnohdy impaktovaných (20, 30, maximálně 40 osob). Z těchto důvodů lze na první pohled nízkou velikost vzorku považovat za dostačující.

Samotná statistická analýza dat je provedena důsledně, použití parametrických metod předchází testy normality dat. Vzhledem k nízké velikosti vzorku by však dle mého názoru nebylo na škodu použít neparametrické analýzy, zejména v případě, kdy se signifikance testu normality pohybuje blízko hraniční hodnoty ($p=0,07$, viz str. 68). Rovněž v případě, kdy je prováděna celá řada výpočtů korelací a jejich signifikancí, měla by být provedena Bonferroniho korekce (např. str. 72 až 74). Prezентaci výsledků by určitě prospělo grafické sjednocení tabulek a jejich „převedení“ z původní podoby programu SPSS (mnohdy ponecháno včetně anglických zkratk a výrazů, teček místo desetinných čárek apod.). V případě zjištění nízké p hodnoty je vhodné zvolit označení $p<0,001$, nikoli $p=0$ (str. 69).

Kromě těchto spíše formálních náležitostí bych naopak vyzdvihla snahu a schopnost předpokládat různé související a intervenující proměnné, začlenit je do komplexního designu studie, následně je statisticky ověřit a výsledky poté nahlížet s ohledem na veškeré zjištěné údaje. Tomuto pokročilemu způsobu metodologického přemýšlení odpovídá také propracovaná diskuse, kde se (kromě porovnání zjištěných výsledků s jinými, v teoretické části práce představenými studiemi) autorka zamýšlí nad limity provedeného výzkumu a uvažuje možná vylepšení v budoucí vědecké práci. Velmi také oceňuji komentář k uvedeným studiím reliability a validity MET. Měření shody posuzovatelů za nepřítomnosti druhého posuzovatele určitě má své limity, podobně jako předpoklad měření ekologické validity jiným testem (spíše konstruktová konvergentní validizace).

I přes řadu výše uvedených doporučení, týkajících se zejména empirické části práce, považuji předloženou diplomovou práci za zdařilou a také velmi přínosnou v kontextu rozvoje české psychodiagnostiky. Práci doporučuji k obhajobě a po zvážení celkového dojmu se přikláním k hodnocení výborně.

Eva Höschlová